

KLINGEN

3AARG-Nr 1

INDHOLD

Omslagslitografi af *Svend Johansen*.

Emil Bønnelycke. Af *G.*

Kunstnernes Efteraarsudstilling. Af *S.*

Fot. efter *André Derain*. Orig. tilh. *Paul Guillaume*, Paris.

Om Studieplanen for den moderne Kunstner. Af *Poul Henningsen*. Foredrag holdt i Selskabet for moderne Kunst d. 13. Nov. 1919.

Kobberstik efter *Rafael* af *Marc Anton*. Efter *V. Wanscher*: »*Raffaello da Urbino*«.

Original Radering af *Johannes Larsen*.

Færøske Digte. Af *William Heinesen*.

Den æstetiske Maalestok. Af *Arnold Christensen*.

Afsluttende Bemærkninger. Af *Otto Gelsted*.

Gammelt peruviansk Lertøj. Orig. i the American Museum of Natural History.

Wanschers Bog om *Rafael*. Af *G.*

Gabestokken.

Noter.

Litografi af *Svend Johansen*.

EMIL BØNNELYCKE

Emil Bønnelycke: Spartanerne. (Lybecker). — Bønnelycke er et Barn af Stenbroen, Raadhuspladsen hans naturlige Centrum, hans intime Kontakt med Storbyens Stemning og Liv har gjort ham til Journalist, han er Dagens Mand, Midtpunktet for en Larm, selve hans Produktivitet har et moderne Tilsnit, han udspyr Digte, Taler, Kroniker, Prosa-bøger, Kunstanmeldelser, Skuespil med en Rotationspresses Rastløshed. Der ulmer i ham ikke en Gnist af romantisk Længsel efter det forgangne, København er hans Akadien, og selv naar han hyller sit Emne i klassiske Klædebon, skimter Storbyen igennem det antike Landskab, Børnehjælpsdagen gennem Børnenes Fest, Zoologisk Have gennem Dyrenes Park.

I sin indre Rigdom et Bevis paa Omfanget af Bønnelyckes ekspansive Evner, i sin Opbygning, der minder om visse amerikanske Udstyrsfilms, et Vidnesbyrd om hans dristige, men fødte Modernitet, staar »*Spartanerne*« som et Værk, der ikke er Mesterværket, men som er Ungdommen, dansk Ungdom 1919, i en fri, ødsel og hvirvlende Udfoldelse.

Der kan rettes vægtige Indvendinger mod en Bog som »*Spartanerne*«. De tre parallelt løbende Skildringer, hvoraf Bogen stykkevis er sammensat, kunde være afbalanceret mod hinanden med større Finhed og en klarere Forskel i Stilen. Man kunde tænke sig de tre Dele løbe sammen under en stejlere Stigning og i en skarpere og mere brændende Klimaks. Og man kan under den bedøvende orkestrale Ordpragt, der gør Bønnelycke til en i dansk Literatur enestaaende Rhetor, undertiden længes efter en større Tæthed, Prægnans, Økonomi. Ogsaa Korthedens Gave er en Gave.

Ingen realistisk Krigsskildring af en, der ikke har været med, kan have den gribende Selvoplevelsens Styrke som en *Mac Gills*, en *Henri Barbusses*. Værdifuldere end Billederne fra Verdenskrigen, hvis monotone Voldsomhed ender med at trætte, forekommer de Breve, den unge Spartaner skriver hjem til sin Elskede under Feltoget mod Athen. Lad være at en Spartaner rimeligvis vilde have udtrykt sig mere lakonisk. Brevskriveren er jo i Grunden ingen Spartaner, snarere en Athenæer, men i Virkeligheden den moderne Dansker. Hans Breve finder deres nærmeste Sidestykke i *Ditleff von Zeppelins lille, uforglemmelige Bog »Elskov«*, den skønneste Kærlighedsbog i den sidste Generations Literatur. Der er i Bønnelyckes Spartanerbreve Passager af en lykkelig Ynde og lyrisk Flugt, Ømhed og Mandighed forenet til et Billede af Ungdom, der godt kan siges at være af en Art græsk Danskhed.

Værdifuldest er dog Kapitlerne om Rekruttiden i Viborg, ikke den ligegyldige Tendens, men selve Optrinene, der er set og husket med en glimrende Nøjagtighed og sat hen, saa de funkler af Realitet. Der er et Hus, hvor nogle gamle Mennesker bor, et stille, ensomt liggende Hus, hvor en hæsblæsende, geværskramlende Patrouille braser ind — det er Solskin, Høns kagler bag Gavlen, en Due flagrer over Gaarden — Billedet staar i skarpe og faste Omrids med en egen indre Virkelighed som paa et Maleri af Ring. G.

KUNSTNERNES EFTERAARSUDSTILLING

GENNEM nogle Aar har Kunstnernes Efteraarsudstilling været Tumbleplads for levende og expansiv Kunstnerungdom. Af de Malere, som har Æren af at Udstillingen fra at være Blindtarm paa Charlottenborgs Foraarsudstilling er bleven den førende Opvisning af ung Kunst, mangler iaar bl. a. *Rude*, *Scharff*, *Lundstrøm*, *Svend Johansen* og *Høst*; disse bør føle Forpligtelsen til, ligesom deres Kammerater, hvert Aar at holde Udstillingen paa et kunstnerisk Niveau, som vi alle bør kæmpe for at faa saa højt som muligt. Efter at der nu i flere Aar er sat saa stor kunstnerisk Styrke ind paa at gøre Udstillingen kvalitativ vægtig, er det ærgerligt at se Resultaterne forspildes, hvis Malernes Iver køles, før en Stab af helt unge er kunstnerisk moden til at erstatte dem.

Som Udstillingen i Aar viser sig maa den snarere betragtes som en Elevudstilling end som en fuldgyldig Repræsentation for moderne Malerkunst (der er dog Grund til at nævne Debutanten *Jon Stefánsson*, hvis planmæssige Alvor og redelige Styrke rager op blandt mange uvederhæftige Forsøg).

Det er uforstaaeligt, at Udstillingens Censurkomité ikke har kasseret de 100 Billeder, der ophængerteknisk er for mange og som kunstnerisk blot er et Minus. S.

Klingen udkommer med et Hefte hver Maaned og koster 30 Kr. om Aaret. Enkelte Hefter 5 Kr. Udgiver: *Axel Salto*. Redaktion: *Emil Bønnelycke*, *S. Dannekjold-Samsøe*, *Otto Gelsted*, *Poul Henningsen*, *Axel Salto* og *Poul Uttenreitter*. Redaktionens Adresse: *Edv. Glæselsvej 1, Kbhn. F. Tlf. Godthaab 1870*. Expedition: *Poul Henningsen*, *Udbygade 1. Tlf. Nora 3232*, hvortil alle Henvendelser angaaende Forsendelser af Bladet, Abonnement o. s. v. bedes rettet. Trykning og Litografi udføres i *Cato's lit. Etabl.* Raderingerne hos *Max Kleinsorg*.

OM STUDIEPLANEN FOR DEN MODERNE KUNSTNER

Mine Damer og Herrer!

JEG har kaldt dette Foredrag: Om Studieplanen for den moderne Kunstner, og det første Ord, nemlig om, skulde paa en behændig Maade gardere mig imod, at der i den Diskussion, som muligvis følger efter, rettes Krav til mig om en fiks og færdig Studieplan for de forskellige Kunster. En saadan har jeg desværre ikke ved Haanden.

Emnet er i det hele taget farligt og kan let blotte Brist og Uvidenhed hos den, der giver sig i Lag med det, men det afskrækker mig ikke. Jeg har valgt at gøre mit Foredrag kort, og jeg har sat mig det forholdsvis ringe Maal at tænde en Brand og venter, at andre og mere kompetente vil træde til, dersom det skal lykkes mig at faa det til at blusse. Desværre kan jeg heller ikke gardere mig mod, at hele Slukningsmateriellet bliver kørt frem, og jeg tror afgjort, at det vil have let Spil, det er saa let at berolige Gemytterne og saa svært at ruske op i Folk.

Jeg skal først forsøge at belyse et Spørgsmaal, nemlig:

Stilles der overhovedet fra Kunstneren Krav om en Studieplan, d. v. s. er Spørgsmaalet aktuelt.

Først derefter kommer det næste Spørgsmaal om selve Studieplanen, men saa langt er jeg ikke naaet i mine Betragtninger. Jeg har kun faaet det Indtryk, at Spørgsmaalet er omfattende og vanskeligt, og det er derfor min Tro, at selv om alle de bedste Hoveder i Forsamlingen i Diskussionen giver Bidrag til dette Spørgsmaals Løsning, vil vi ikke naa saa vidt i Aften, at vi kan oversende Akademiet en færdig Studieplan for de forskellige Kunster til uforandret Vedtagelse, men derfor skal vi ikke opgive Emnet, det kan frembyde Interesse nok.

Før jeg gaar til Besvarelsen af Spørgsmaalet om Studieplanens Aktualitet, vil jeg slaa til Lyd for en udvidet Betydning af Ordet Kunstner udover dets sædvanlige sensualistiske Betydning, idet jeg foreslaar, at Kunstneren er den, der arbejder med æstetiske Spørgsmaal. Jeg indser tydeligt, at vi derved faar Kritikerens ind under Begrebet, men jeg løber Faren. Jeg slaar til Lyd for det udvidede Begreb, fordi vi er nødt til at optage en Mand i Lavet, som vi tiere og tiere træffer og som med Rette maa betragtes som et moderne Fænomen, nemlig Objektivisten: den bevidste Arbejder med æstetiske Spørgsmaal. Han er et Tidens Tegn, om han er et Dekadencens eller Fremskridtets, skal jeg ikke her komme ind paa. Det er ikke min Hensigt at hverve Proselyter for denne eller hin Opfattelse, men kun at gøre den øjeblikkelige Situation op med et bestemt Spørgsmaal for Øje.

Men at Spørgsmaalet om Objektivistens Optagelse i Kunstnerlavet ikke er en Selvfølgelighed, men derimod noget, vi maa se at komme til Enighed om, det viser Dr. Thomsens Artikler i Klingen og nu sidst i Politikens Kronik.

Jeg har gjort nogle Betragtninger i Klingen, som maaske var saa dristige, at de nok kunde falde en Objektivist for Brystet, men at de skulde kunne gouteres af Subjektivisten, er ikke et Øjeblik faldet mig ind.

Jeg forstaar og anerkender Rigtigheden af Dr. Thomsens Syn paa Kunst. Det er ganske rigtigt, at det kun er Arki-

tekturen, der er bundet til noget alment, nemlig sin praktiske Anvendelse, og at de andre Kunster er frie paa enhver Led og Kant.

Men det er kun rigtigt, set fra Subjektivistens Standpunkt. Man kan ikke rive mig det i Næsen, for jeg er Objektivist. Striden mellem Subjektivisten og Objektivisten kan vi godt tage op. Men det er en ren filosofisk Strid. Et erkendelsesteoretisk Spørgsmaal.

Lad os først og fremmest ikke forplumre Sagerne, ved at skændes om Detailerne, saalænge vi ikke er enige om Grundlaget. Lad os klare Situation ved at erkende, at der gives to diametralt modsatte Grundopfattelser.

Dette er det altsaa, jeg vil fastslaa:

Vi maa, hvis vi vil anlægge et almindeligt Syn paa Situationen, tage begge Opfattelser med i Betragtning. Det er ørkesløst at forsøge at udslette Objektivisten ved Hjælp af subjektivistiske Argumenter.

Objektivisten i Reaktion mod Subjektivisten, mod Romantikerens, mod Selvbeskuerens træffer vi overalt — maaske begge Opfattelser i samme Person — i alle Afskygninger, fra den glade Lyriker til den bevidste Arbejder, og indenfor alle Kunstarter, fra Poesien til Arkitekturen.

Indenfor Poesien er den romantiske Fordybelse i sig selv og sin egen Forelskelse ikke længere det eneste Værktøj. Indenfor Malerkunsten møder vi Malerens Krav om almen Forstaaelse, om Billedet, betragtet som Ting uden Forbindelse med Maleren, som Objekt og ikke som et Stykke Sjæleliv, revet ham ud af Brystet — og indenfor Kritiken møder vi den mest vaagne Interesse for det bevidste i Kunsten. Jeg minder om Docent Wanschers Arbejde paa dette Felt. Indenfor Arkitekturen træffer vi naturligvis de reneste Objektivister, paa yderste Fløj møder vi herhjemme Arkitekten Charles Schou, som baserer hele sit Studium over Kunsthistorien og hele sit Arbejde med at skabe en almengyldig Æstetik paa et rent videnskabeligt Grundlag. Fra dette Standpunkt og til den absolute Hævden af den subjektive Følelses Suverænitæt, som Dr. Thomsen har gjort sig til Talsmand for i Klingen, træffer vi alle Grader, alle Afskygninger, og det er til denne Række af Opfattelser med Kunstnere bagved, at vi maa rette Spørgsmaalet om Studieplanens Aktualitet.

Jeg retter dette Spørgsmaal i den bestemte Form: hvad kræver alle disse Kunstnere af Akademiet.

Spørgsmaalet faar derved en ny Aktualitet. Det er sikkert bekendt, at der indenfor Akademiet foregaar en Nyorientering, idet man ved at knytte yngre kunstneriske Kræfter til Akademiet som Professorer og Assistenten søger at holde sig ajour med Tidens Rørelser. Og det er da netop nu paa sin Plads, at samle al spredt Kritik og Vurdering til en Konklusion, hvorom alle kan enes. Jeg tror ogsaa, at De, mine Damer og Herrer, har lagt Mærke til, at dette Forsøg paa Nyorientering fra Akademiets Side har vakt ikke ringe Usikkerhed i Kunstnerkredse. Docent Wanscher spurgte ved sidste Møde, hvem der om to Aar skulde være Malerprofessorer, i den sikre Tro, at man vilde blive ham Svar skyldig. Her ulmer det altsaa, og det er her, jeg vil søge at faa det til at brænde.

Jeg tager mit Udgangspunkt i Sætningen: Akademiet er en Lærestalt, og dets Berettigelse bestaar deri, at det kan docere. Jeg hævder, at dette var Grunden til Akademiets Oprettelse, og jeg hævder, at Størstedelen af Kunstnerne stadig stiller dette Krav.

Dette sidste har jeg sat mig til Maal at paavise, og jeg deler derfor Kunstnerskalaen i tre Hovedgrupper, hvis Forhold til Akademiet jeg skal søge at belyse, nemlig

For det første Subjektivisten.

For det andet en Mellemgruppe, som jeg med en lidt maliciøs Betegnelse vil kalde Opportunisten.

Og for det tredje Objektivisten.

Dermed skulde Spørgsmaalet om Studieplanens Aktualitet være belyst. Det er klart, at jeg ikke taler med lige meget Mandat for alle disse tre Grupper, og jeg haaber derfor, at mine Udtalelser under Diskussionen vil blive supplerede fra forskellig Side.

Subjektivistens Stilling overfor Akademiet har hidtil været vaklende. Individualismens Regeringstid er Romantiken, den som vi tildels endnu lever i. De forrige Slægtled lod i Virkeligheden haant om Akademiet og fornægtede Sætningen, at dets Forpligtelse er at docere. De nægtede ifølge deres hele Opfattelse, at der kunde læres noget alment i Kunsten og skabte deres Værker udenom Akademiet.

Den moderne Individualist rejser derimod et Krav til Akademiet, nemlig om en teknisk Undervisning og i dette Krav er han i Virkeligheden traadt i nærmere Kontakt med den Tid, han vil staa nær, nemlig Middelalderen. Dengang var Kunstneren hellere Haandværker end Kunstner, og han tilegnede sig Prædikamentet Haandværker gennem en aarelang Læretid.

Naur skrev i Klingens første Aargang om den kunstneriske Ungdom: En Mængde følger Forholdenes Anvisning og gaar paa Akademiet. Naar de er færdige derfra, har de ingenting lært. Kunst kan de ikke have lært, og hvad de kunde have faaet, har de ikke været undervist i. Materialerne kunde de have lært at kende, hvordan Lærredet skal være og hvordan det tilberedes. Akademiet kunde som Polyteknisk Lærestalt rumme Laboratorier, hvor alle Kunstens materielle Sider blev undersøgt og prøvet. Saadan vilde de første Ungdomsaar gaa i Beskedenhed overfor den ene vigtige Side af Kunsten: den stofflige og Akademiet vilde udklække Folk, der ikke blot med mere eller mindre Ret var saakaldte Kunstnere, men som var hjemme i deres Fag.

Jeg indser tydeligt, at det Grundlag, som skulde arves, mangler, men engang maa vi begynde. Jeg indser klart, at Eleverne let kommer til at lære Finesser i Stedet for Haandværk og tilegne sig stofflige Smagsforestillinger i Stedet for Kundskaber. Jeg tror heller ikke, der vil blive bestilt meget i en kemisk Klasse paa Akademiet. De fleste Malerskoleelever er maaske nok velbegavede Folk, men de gad ikke bestille noget, da de gik i Skole. De er, naar de møder paa Akademiet, allerede saa klodsede i Hovederne af ikke at bruge dem, at den elementæreste Perspektiv volder dem store Smerter. Hvor skal der ogsaa skaffes Lærere fra til Tekniken. Malermestrene er sikkert de sidste overlevende, der endnu kender lidt til Malegrund osv., men det er kun lidt og ikke metodisk.

Dog alle disse Indvendinger er af praktisk Art og tager ikke Kraften af Kravet.

Jeg fastslaar altsaa: Subjektivisten stiller sit Krav til Akademiet, Kravet om en Lære i Teknik.

Jeg vender mig nu mod Mellemklassen, Opportunisten, den tilfredse.

Skulde det virkelig lykkes mig at tænde en Gnist, saa bliver det Opportunisten, der kører op med Slukningsmateriellet. Jeg opgiver derfor min refererende Form, som jeg har anvendt overfor Subjektivisten og vil anvende overfor Objektivisten og stiller mig ligesom disse to i skarp Opposition til den tilfredse.

Med Følelseskunstneren og med den bevidste Arbejder kan jeg tale, dem kan jeg forstaa og være uenig og enig med, de er søgende, men den tilfredse vil jeg helst afskære Ordet, han keder mig, og jeg kender hans Argumenter. Det synes mig ubestrideligt, at der er ikke noget at være tilfreds over.

Den tilfredse kræver næsten intet af Akademiet, hans Stilling er bestemt af, om han er repræsenteret der eller ej, hans eneste Krav til Akademiet er Kravet om at være repræsenteret.

Det er kort sagt Th. Oppermann, som fremhæver Arkitekturskolen paa Malerskolens Bekostning, for nu arbejder de netop i saadan en køn Stil. Og han er ikke mindre Opportunist i sin Vrede imod Malerskolen. Det betyder nemlig bare, at han er tilfreds med sig selv, at Sigurd Swane og Harald Hansen ikke repræsenterer ham. — Og det er alle dem, som har tilbragt syv Aar af deres Liv paa Akademiet og som var glade ved Skolen. Der traf de de Kammerater, som de altid kan støtte sig til, naar de begynder at tvivle paa, om de er paa rette Vej, og der lærte de alle de Unoder, som altid er ved Haanden og hjælper dem over de vanskelige Punkter. Deres Synspunkt er kort sagt dette: Det er ikke saa vigtigt, om Akademiet docerer, dets Berettigelse er Kammeratskabet. Deraf udvikles Eleverne og maaske ogsaa en lille Smule ved personlig Paavirkning fra Læreren, dersom de ved Afstemning har vedtaget en Professor, som passer dem.

Altsaa vi opretholder en Statsanstalt med Administration, Betjente og Professorer til Udøvelse af en gensidig Paavirkning mellem Eleverne indbyrdes. En Paavirkning, som Poesien og Literaturen saa glimrende har udøvet paa Vinstuer og Atelierer. Og der hører den hjemme.

Men lad os tillige kaste et Blik paa Nyttens af denne Paavirkning Eleverne imellem, vi vil da se, at den for Malerskolens Vedkommende er resulteret i en udtyndet Modernisme af den allerværste Art, idet alt det, som var svært og skulde læres, er kastet over Bord og intet andet sat i Stedet. For Arkitekturens Vedkommende er Resultatet blevet en Mode, som kun er den slappeste Lyrik og som slippes af ældste Klasse omtrent samtidig med, at yngste Klasse begejstret og uden Vanskelighed tilegner sig den.

Den kammeratlige Paavirkning har bestaaet i Smitte, i Øjenforblændelse og i Hjernebetændelse, som hindrede Eleverne i rationel Tilegnelse af Kundskaber, og Maalet er fuldt, naar Professorerne smittes af Eleverne.

Man vil sikkert ogsaa fremføre, at Akademiet lærer sine Elever at arbejde, jeg skal ikke udtale mig herom, men det kan i alle Tilfælde kun gælde Malerskolen, for i Arkitekturskolen har de bare lært, at Tiden er lang, og det gør ikke noget, at man spilder den. Men i alt Fald heller ikke

dette berettiger Statsanstalten, det viser Forholdet indenfor Poesien og Literaturen.

Man vil ogsaa pege paa Rostrup-Boyesen. Han lærte sine Elever baade at se og arbejde og at tegne, og jeg ser stadig Beviser paa, at det er rigtigt. Men man kan ikke rejse et Akademi alene over Rostrup-Boyesen, dertil var vel en virkelig Tegneskole ikke alene tilstrækkelig, men ogsaa bedre.

Endelig møder vi alle dem, som ikke har Tid til at lære noget, og jeg forstaar det saa godt. Arkitekterne er jo gerne Folk, som gik ud af Realklassen, fordi de ikke kunde holde ud at læse til Studenter, saadan gik det mig. Malerne stak ud af Skolen allerede i Mellemskolen og haardt anstrengt af Bygningsteknisk Skole eller af Perspektivklassen skal man ikke nyde mere Lærdom og nedsætter sig som færdig Kunstner. Nu kan man med Rette tilraabe den, der øver Kritik: Vi er de positive og skabende, du er den nedbrydende og negative. Og rigtignok, det er et haardt Arbejde at brække Luftkasteller ned. Men man skal altsaa ikke møde mig med Argumentet, at Kunstneren ikke har Tid til at tilegne sig Kundskaber. For jeg tror ikke derpaa.

Til sidst vender jeg mig imod dem, som er tilfredse i Bevidstheden om, at de udfører deres Arbejde samvittighedsfuldt. Deri ser de Kriteriet paa deres Kunsts Godhed og paa, at det gaar fremad. Jeg skal dertil hævde, at ingen Epoke i Historien har været samvittighedsløs i Kunsten. Heller ikke den forrige Tid, som man nu med Flid foragter. Der er altsaa ikke i Samvittigheden nogen som helst Oplysninger at finde om den øjeblikkelige Situation.

Med megen Lettelse vender jeg mig nu til Objektivisten. Den utilfredse. Jeg personlig tror, at det at være Kunstner i Øjeblikket falder sammen med at være utilfreds. Jeg tror, at kun den søgende Kunstner er Kunstner og dette er netop Objektivistens Karakteristik. Jeg er altsaa ikke saa naiv kun at regne den for Objektivist, som hævder, at Maleren skal lære Matematik og Filosofi. I saa Fald kan det godt være, at Adressen til Akademiet fik for faa Navne. Nej, jeg retter mit Angreb netop saaledes, at jeg splitter Kunstnerne i to Grupper:

De, der ikke tror paa noget som helst alment i Kunsten imod dem, som stiller Kravet om en Lære.

Paa denne Maade bliver Objektivisterne maaske de mange. Deres Ord faar Vægt og deres Krav til Akademiet bliver af afgørende Betydning. For dem er Akademiet en Lærestalt, som staar og falder med det almene Stof, den kan docere.

Danneskjold-Samsøe har skrevet i Klingens 2. Aargang: En Institution bør ikke drive Individualitetsundervisning, men maa samle sig om et vist alment Grundlag, en Meddelen, en Viden mere end en Kunnen.

Vender vi os nu imod Akademiet, saa faar det hele Spørgsmaal et ganske anderledes odiøst Skær.

Var Akademiet for Romantikerne en Ligegyldighed, opretholdt af Sløvhed og Slendrian, saa bliver det for den moderne søgende Kunstner en Haan. Et Slag i Ansigtet paa hans Videbegærlighed. En Grube, der skaanselsløst sluger en Strøm af studerende og giver dem Stene for Brød. Smitte for Lærdom.

Vi har gennem det sidste Aarhundrede været Vidne til, at Akademiet forsumpede og langsomt lod sig sit Stof glide ud af Hænderne, saaledes at det nu intet docerer. Malerne lærer maaske, hvis det gaar højt, at tegne.

Saa vel Malere som Arkitekter lærer et lille Pensum praktisk Perspektiv. Men der ud over intet.

Jeg garanterer Dem, mine Damer og Herrer: En Arkitekt paa Akademiet lærer aldeles ingenting.

De kan gennemgaa Studieplanen og Elevarbejderne, der findes ikke en eneste Positivitet deri. Arkitektens Uddannelse i tekniske Fag staar ikke paa nogen Maade højere end Haandværkerens. Hans teoretiske Uddannelse staar aldeles ikke paa Højde med den almindelige Students.

Jeg vil derfor karakterisere den moderne Arkitekt, som den slettest uddannede Mand. Tager man ogsaa hans Ansvar i Betragtning, regner jeg Situationen for absolut utilbørlig. Jeg fastslaar, at Akademiet intet lærer sine Elever i Teknik. Netop i de Fag, hvor Stoffet ligger klart og er tilgængeligt.

Men spørger vi om den kunstneriske Uddannelse, som Objektivisten tror paa og kræver af Akademiet, saa stiller Sagen sig ligesaa slet:

Om Kompositions lære og Arkitekturteori er der aldeles ikke Tale.

Om en Opmaaling forbundet med en Paavisning af Forudsætningerne for netop denne Bygningsform overhovedet ikke. Overhovedet ingen Opmaaling.

Der stilles ikke engang det Krav til Kunstneren om Forhaandsviden, at han skal kunne studere Værkerne paa egen Haand. Historisk Viden ejer han ikke. End ikke Forudsætningerne for den.

Vi kender ikke Leon Battista Albertis Betragtninger om Arkitektur, og det er ved et rent Tilfælde, at vi overhovedet faar opsnuset, at der findes en Herre af det Navn, der har causeret i den Genre. Akademiet fortæller det ikke, docerer ham ikke.

Vi kan vende og dreje denne Sag paa hvad Kant vi vil, Resultatet bliver dog det samme: En Størstepart af Ungdommen kommer til Akademiet og faar intet eller noget værre for deres spildte Tid.

Akademiet er dødsdømt i sin nuværende Form.

Jeg kan ganske vist ikke levere nogen færdig Studieplan for Kunstnerne, men jeg kan for Arkitekturens Vedkommende antyde, hvilke foreløbige Krav, vi maa rette til et Akademi.

Vi forlanger en Anstalt, som docerer alle de tekniske, økonomiske og sociale Videnskaber, som giver os Grænserne, hvorimellem Arkitekturproblemet maa løses. Dette er det uafviselige Fundament, hvorpaa Arkitekturen som anvendt hviler.

Men det næste uafviselige Krav er Kravet, som løfter Arkitekturen op mod Begrebet Kunst. Kravet om en Arkitekturlære, Kravet om Tilegnelse af den Arkitekturteori — og Forudsætningerne for denne — hvorpaa Arkitekturen hidtil har hvilet.

Dette er et afgørende Punkt. For Romantikerne var de gamle Kunstneres Teori et Gammelmandsværk eller et mislykket Forsøg, men for den moderne Kunstner staar det skrevne, de faglige Betragtninger af Historiens store Navne som Hovedsagen og Kunstværket som Resultatet.

Den hidtil skabte Arkitekturteori er for den moderne Arkitekt al Forudsætning for en taalelig Arkitektur, som ikke er ringere end det hidtil skabte. Al Forudsætning for at rejse det nye. Og al Forudsætning for en Undervisning.

Derfor maa Kravet om kulørte Skitser for Optagelse

paa Akademiet erstattes med Kravet om nødvendige Forkundskaber. Nu er det nemlig saadan, at de studerende, som anvender Akademiets Bibliotek til at blade i Billederne og smittes deraf, ejer ikke Forudsætningerne for at kunne læse i Bøgerne. Docenturen i italiensk Kunst maa erstattes med Docenturen i almindelig Viden. Professoraterne i Tempelklassen og Danske Klasse med Docenturer i Økonomi, Hygiejne og Samfundslære. Hele den tekniske Undervisning maa revideres, saa at den bestemmer Grænser og ikke hviler paa dogmatiske og forældede Haandværkerregler. Og den eneste kunstneriske Lærdom, Eleverne kan modtage, er Indvielsen i den historisk foreliggende Arkitekturteori.

Fra denne Anstalt kan Arkitekten gaa ud, belært med hvad der kan læres i hans Fag, saaledes som Lægen gaar til sin Praksis efter sit Studium. Fra det nuværende Akademi gaar Arkitekten ud som klog Kone, henvist til en Eksperimentering, som i bedste Fald slaar Patienten ihjel og i værste Fald rejser sit forkrøblede Værk omkring os. Henvist til at gøre alle Menneskenes Dumheder om igen.

Efter dette maa Akademiet fældes og et nyt rejses paa Ruinerne.

Tro ikke, mine Damer og Herrer, at det nytter at lappe. Carl Petersens Professorat viser med al mulig Tydelighed, at Lapperi er værre end intet. Akademiet sejrede og han trak det korteste Straa. Den, der rækker Akademiet sin Haand, er paa gyngende Grund, som synker under ham og lukker sig over ham, og kort Tid efter er det, som om der slet ingenting var sket.

Jeg vender mig atter mod Opportunisterne, og nu sigter jeg til den fri Arkitektforening. Jeg tror den faar vanskeligt ved at finde en til, som vi regner med, til at sende paa Akademiet Skafot, men hvorfor siger Foreningen ikke Nej Tak til Professoraterne en bloc. Lad os fastslaa, at denne Holdning er den eneste værdige, den eneste forenelige med den øjeblikkelige Situation.

Den frie Arkitektforening har nemlig ingen Ret til at lade sig repræsentere paa Akademiet, for den har aldrig gjort Akademispørgsmaalet til sit, aldrig bragt Bidrag til dets Løsning og aldrig rettet noget Fremstød mod Akademiets System, som er det eneste vi skal fælde.

Hvorledes skal vi da gribe den øjeblikkelige Situation an. Jo vi kan gøre to Ting: Vi kan løbe en saadan Storm mod Akademiet som Institution, at Ministeriet ned sætter en Kommission til Ændring af Systemet. Men naar man kender Resultatet af Kommissioner og gætter paa de Navne som vil blive tilkaldte*, og naar man føler, at det ikke bliver muligt at skaffe den nye Institution saa vel Lærere som Elever, saa er Vejen sikkert ikke farbar. Nej, lad os slaa dette Slag, naar vi har mere paa Hjerte.

Lad Akademiet sejle sin egen Sø og lad dem, som gider, overtage Taburetterne. Lad os saa ruste os til selv at til egne os de Kundskaber, som Akademiet ikke ejer og ikke kan give os. Vi kan ogsaa til Lettelse slutte os sammen i Kursus og Manuduktioner til Erhvervelse af de fornødne Forkundskaber. Her har Klingen en Mission med at bringe

Literaturfortegnelser og Literaturanmeldelser, Oplysninger og Betragtninger. »Architekten«, som ogsaa kunde være Stedet, duer ikke. Erfaringen viser, at bare der lugtes Teori i det Blad, farer der straks nogle gamle Fagforeningsmedlemmer ud og bider Teoretikeren i Benene.

Vi maa ogsaa øve Indflydelse paa de tekniske Skoler, som i Virkeligheden har den foreløbige Opgave, at uddanne Kunstneren, til det lykkes at skabe en Studieplan og at finde Lærere til Akademiet. Paa teknisk Skole hører Rostrop-Boyesen hjemme. Her kan maaske fremskaffes de Arbejdsvilkaar som han behøver og fortjener. Vi har ikke nogen bedre Plads til ham. Der skal Undervisningen i Maleteknik som Haandværk rettelig foregaa. Der skal de nødvendige tekniske Videnskaber doceres. Og af kunstnerisk Uddannelse kan teknisk Skole ogsaa paatage sig at paavise de historiske Forudsætninger for det under Opmaaling tilegnede. Anden Form for Opmaaling er jo det rene Vrøvl og lærer kun Eleverne Humbug i forskellige Stilarter.

Her ligger den foreløbige Opgave med Studieplanen for den moderne Kunstner.

Men kunde vi ogsaa føre vores Paavirkning og vores Syn helt ned til det Øjeblik, da den ganske unge vælger at være Kunstner, saaledes at han ikke benytter Kunstnervejen til at slippe for en Række Ubehageligheder, men paa Forhaand ved, at denne Vej netop stiller de største Krav til ham. Ja, saa vil der maaske blive færre Kunstnere, men de vil have bedre Betingelser for at blive Kunstnere og ikke som nu behændige Artister.

Jeg vil nu slutte med en Anmodning om Udtalelse fra de forskellige Lejre. Men lad os holde os til Akademi-spørgsmaalet — Sagen er brændende og Tiden er knap.

Lad mig aabne Diskussionen med Forslaget om en Resolution.

Lad os vedtage, at vi ser paa Akademiets Nyorientering, som en pinlig Spøg, som det gælder om at slaa ned. At vi, der tørster efter Viden, opfatter det som en Haan, at Akademiet søger at vinde Terræn ved at knytte ansete Kunstnere til sig, — Kunstnere, som vi agter, fordi de er søgende, ikke fordi de er vidende — Kunstnere, som er døde for os den Dag, de giver sig Stempel af Viden.

Lad os effektuere vores Krav overfor Akademiet ved en Advarsel til Ungdommen om at søge det og ved en Boycotning af Lærerpladserne.

Saa bliver Akademiet, hvad det bør være i Øjeblikket, et Krøblinge- og Alderdomshjem.

Lad os sætte os det Maal at fælde Akademiet, men lad os ikke derved glemme det vigtigere Maal at genrejse Akademiet som Idé.

Paa Akademiet som Idé hviler den store Kunst, som altid er historisk bundet. Fra denne Jordbund rejser den store Kunstner sig. Tænk, hvad Willumsen maaske var blevet, hvis han som Renæssancens Mænd havde staaet paa Skuldrene af en Fortid og en Samtid.

Dette har man med en svævende og daarlig Betegnelse kaldt Tradition. Men det er Viden.

Lad os, selv om vi skaber et Par slette Huse og et Par skidte Skilderier færre, anvende vores Kræfter paa at genrejse Akademiet.

Poul Henningsen.

* Professor Mathiesen?

Færøske Digte

MARTSAFTEN

Martsaftenen er
saa gennemtrængende grønbleg.
I aften gik den rige sol
i en fattig seng.

Paa en høj staar et træ,
hvis nøgne, sorte grenfilter
søger at ætse sig ind
i den vigende baggrund.

Fra nøgne, sorte sletter
stirrer hvidgrønne søer
indtrængende
paa den dødtrætte vandrer.

En fugl sætter sig lydløst
i dets lurvede krone
og søger at lune sig
i sine laser.

Himmelen bliver særere
jo længer det lider mod nat.
Den sygner hen i
det blegeste blege.

Vinden hviner
gennem et forfaldent hus,
under hvis tag en stakkels
vandrer søger ly.

Skal han ende
sit liv i denne aften?
Karrigt suger vinteren med sig,
hvad den endnu kan redde!

TRÆKFUGLENE

Jeg saa dem lette i en stormfuld aften,
i himlens røde hvælv de sejled ind
og steg og steg i solens sidste skin.
Da hørtes hyle over somrens brandtomt
den kaade vind.

Et rustrødt Polynesien var himlen,
i havets digre guld laa sorte skær
og høstens golde armod bo'de dér.
Men alle sorte hytters ruder spejled
det røde vejr.

Det sidste solskin var i deres vinger,
den sidste lovsang lød fra deres bryst,
saa fuld af vaarens liv og somrens lyst.
Og da de svandt bag fjerne, kolde bjerge,
blev alt saa tyst.

MIDDAGSSOL

Da middagsheden kom med brand og larm,
da knyttedes hver næve, da bøjedes hver arm,
da runged tusind hammerslag og gnistred tusind lyn,
og nye veje brødes til videre syn...

Der undtes ingen skygge. Under dirrende sol
gik arbejdet sin svedte gang fra pol og til pol.
Og verdens atmosfære var et ekko af et brag!
.... Der blindedes saa mange i den gløhvide dag...

Og mens éns svimle tanker for dagen søgte skjul,
da snærrød alle kværne og svinged alle hjul:
et perspektiv af ringe i glødende sving!
Selv jorden svinged rundt, rundt i ring, rundt i ring...

Og universets ringe... og evighedens ring...
det svimler og det svinder ud i altets ingenting!
Og den, der farer videst frem paa tankens svedne vinge,
hvad ser han andet end — ind i et nyt system af ringe?

IND UNDER VINTERENS TAG —

Nu vugger tavse mulmets vintervande
og breder sig udover alle lande.
Og vi som ved det vil mod enden lakke
gaar ind i mulmets hus med bøjet nakke.

Derinde ved vi vore gamle lejer,
de gamle hi som alle udelt ejer.
Dér aser uret med de tunge lodder,
mens vejret støjer mod de gungre skodder.

Ja trindt omkring i graa, forblæste hytter,
til stormens sejr sang ligger vi og lytter...
Men stundom er den dyssende at høre
som vuggevisen for et barneøre...

Den mørke stues stilhed er som vævet
af alle stille timer der er levet,
men stormens store vise den er vundet
af alle store timer der har rundet...

Imellem stunder naar orkanen tier,
da aabnes skodden ud mod himlens riger,
da lyser stjerners issmil os imøde
som fjerne bud og hilsner fra de døde.

Naar vejret atter brøler gennem mulmet
og arnens sidste offerglød har ulmet,
da drømmer vi os ind i himlens under
og taler med de døde naar vi blunder.

DEN ÆSTETISKE MAALESTOK

I sidste Numer af »Klingen« (der kom mig i Hænder, fordi et lille Skrift jeg har udgivet, var omtalt deri) ser jeg ikke mindre end tre Artikler som Indlæg i en Diskussion om Kunstens Teori. Jeg hilser denne Diskussion med Glæde som *et* af mange Tegn paa, at en ny Tid er ved at indledes, — en Tid, der loyer at løfte lidt af det Slør, der alt for længe har hvilet over Kunstens Fundamenter, over Stemningers og Følelsers Love — over Livsværdiers Opstaaen i det Hele —.

Det sidste hundrede Aar af den vestlige Civilisations Historie før Verdenskrigen har været karakteriseret ved et stadig stigende Tempo i den videnskabelige Tekniks Udvikling. I et stadigt, aandeløst Jag er Opfindelse fulgt paa Opfindelse for tilsidst, umiddelbart før den store Katastrofe, at kulminere i Virkeliggørelsen af Menneskehedens aartusindlange Drøm: Herredømmet over Lufthavet.

Drømme, der maatte synes fantastiske, er paa faa Aar bleven til nøgtern Virkelighed. Forlængst har man gennem Traade paa Havets Bund sendt Ordre, Spørgsmaal og Efterretninger fra Verdensdel til Verdensdel i tre, fire forskellige rivende Ordstrømme samtidig gennem hver Traad — i begge Retninger paa een Gang.

Og nu sitrer over Havene menneskelige Tankeudvekslinger udtrykte i Sprog, omsat i elektromagnetiske Rystelser i et ufatteligt Virvar, ud af hvilket Instrumenterne piller hvad der er bestemt for hvert især, benyttende sig af Rytternes Sympati, af Resonansen.

Det er saare skønt. Men midt i denne larmende Udvikling kan det hændes man standser forpustet et Øjeblik og spørger, hvor alt dette fører hen. Har Udviklingsdriften faaet Feber? Er den bleven greben af Forfølgelsesvanvid mod et Maal, der er en Hallucination?

Det hænder, at man midt i Travlheden træffer paa en lille Ting, en Melodi eller andet, hvorved Minder kan hænge, at man ved en pludselig, associativ Hjerneproces bliver kastet tilbage til *den* unge Alder, hvor Stjernerne var nok at undres over. Og da sker det, at man spørger om ogsaa Menneskene — og Du — fik *Livsværdier* for alt det rastløse Jag.

Er Du lykkeligere fordi Du kan flyve? Er det ikke saaledes, at kun Overgangen fra ikke at kunne flyve og til at kunne flyve giver et Plus til Livets Værdi for Dig?

Er Udviklingsdriften hul i Ryggen?

Eet er imidlertid givet: I Løbet af det sidste hundrede Aar, siden man begyndte at faa Herredømme over de ulegemlige Naturkræfter (Varme, Elektricitet o. s. v.) er den tekniske Udvikling — i Forhold til det historiske Tidsrum sket med næsten eksplosiv Hastighed.

Hvornaar standser den? Bliver den ved iden geometriske Progression, den i Øjeblikket er inde paa, maa den i relativ kort Tid naa noget fabelagtigt.

Man kunde ane . . .

Men jeg vil ikke være Profet.

Langt naturligere vilde det være at mene, dette Stormløb mod Herredømmet over *hele* Naturen var en historisk Periode der nu er i Kulmination. Og da kunde det tænkes, at i hvert Fald noget af det umaadelige Hjernearbejde, der for Tiden er henvendt paa videnskabelig-tekniske Fremskridt i Forbedring af Livsvilkaar — og i Ødelæggelse af Livsvilkaar, at noget af dette Arbejde kunde sættes ind paa Løsningen af *de* psykologiske Problemer, der til syvende og sidst langt mere direkte berører den menneskelige Livsværdi.

Et af disse Problemer er Kunstens Teori og Love. Thi Kunsten rører direkte ved Livsværdierne. Og, lad mig sige det straks: Det nytter ikke at vilde abstrahere Kunsten fra Følelser og Stemninger, for *Kunst er netop Operation med Følelser og Stemninger*, bevidst eller ubevidst. Den kunstneriske Dom bliver ganske vist altid subjektiv. Det kan ikke hjælpe at nægte det. Og det kan endnu mindre hjælpe Hr. Henningsen at paakalde *Kants* Assistance

til en saadan Benægtelse, thi det er netop en af *Kants* Fortjenester, at have paavist Kunstens Subjektivitet. Lotze siger meget rigtig:

»Die Subjektivität des ästhetischen Urteils mit unerbittlicher Deutlichkeit hervorgehoben zu haben, halte ich für eines der wesentlichsten Verdienste, welche Kants eindringliche Kritik sich erworben hat.«

Der er ingen Vej uden om. Lad os se *objektivt* paa det *subjektive* . . . Nej, *Otto Gested*, det er jo en Paradoks! Saa siger vi: Lad os gøre det *subjektive* til *Objekt* — — for vor Forskning!

Maa jeg her indskyde en Bemærkning om min Definition af det objektive.

Saafernt der paa Væggen hænger en Ramme, hvori er udspændt et Stykke hvidt Lærred, saa kan jeg betragte dette som en objektiv Kendsgerning, ifald alle andre (eller rettere de aller fleste andre) er enige med mig. Er der derimod paa Lærredet malet et Billede af f. Eks. *Matisse* og jeg finder, at dette Billede er en ren Skønhedsaaabenbaring, er dette en *subjektiv* Kendsgerning, hvis blot en vis Del af andre, der ser Billedet, er uenige med mig (hvad man jo kan være ganske sikker paa). Hvis endelig alle andre siger, at der slet intet Billede er malet paa Lærredet, og jeg alligevel ser et Billede, er denne Kendsgerning den højeste Potens af subjektiv: En Hallucination.

Vi ser altsaa at Objektiviteten er baseret paa Stemmerflerhed — ligesom et Rigsdagsvalg. Men vi ser tillige, at en i Principet subjektiv Dom kan faa en vis Grad af *objektiv Gyldighed* gennem almindelig Anerkendelse.

Derfor kan *Paul Stern*, der forfægter den æstetiske Doms afgjort subjektive Karakter, uden at gøre sig skyldig i Inkonsekvens slutte sit (overordentlig klart gennemtænkte) Værk: *Einfühlung und Association in der neueren Ästhetik*, med denne Sætning:

»Wir zeigten, dass gerade aus der associations-psychologischen Betrachtungsweise ein Massstab für die objektive Gültigkeit ästhetischen Urteile zu gewinnen sei.«

Jeg har i mit af *Otto Gested* omtalte lille Skrift paa en skitsemaæssig og kortfattet Maade søgt at vise »hvorledes man gennem Associationsteorien muligvis kan finde sig frem til en Basis for Bedømmelse af Kunst i nogenlunde almengyldig Betydning«, og jeg har prøvet at pege paa nogle af de Skær, der truer mest paa en saadan Under søgelses Vej. —

Otto Gested kalder Associationsprincipet for en Abstraktion. Jeg maa hævde, at Association, betragtet som ubevidst Sammenknytning mellem en Følelse og et Sansindtryk er en psykofysisk, ja maaske endog en fysiologisk Kendsgerning, der beror paa molekyllære Forandringer i visse Dele af Hjærnens Nakkevindinger, og tilmed er af en saadan Art, at den følger bestemte, for Formler direkte tilgængelige Love.

Det »formale« Princip er intet Princip. Man kunde tænke sig principielt at undersøge Formernes Æstetik paa Basis af Associationer. At Harmoni, Symmetri, geometrisk Regelmæssighed o. s. v. gør et Indtryk af Lyst i Modsætning til Ulyst, er temmelig let forklarligt, thi det »regelmæssige«, »hele« er naturligvis altid associativt knyttet til Følelsen »Lyst« i Modsætning til det »ituslaede«, »vanskabte«, der saa godt som overalt i Livet mødes med et af foreliggende praktiske Grunde dikteret Indtryk af Ulyst.

Men — Indholdet begrænses af Formen. Og Formen er i dette Tilfælde en Side i »Klingen«. Jeg maa slutte. Jeg vil gøre det med et Ønske om, at det snart vil lyse godt op i Kunstteoriens Problemer og om, at man ikke vil se alt for sort paa Sagen. Det er saa trist at tænke, Hr. Henningsen, at vi befinder os *helt* i Mørke. Og det vilde tilmed lyde fælt skurrende, om vi skulde lave Digterens Ord om til:

»Heiter ist das Leben — ernst die Kunst!«

Arnold Christensen.

AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

DR. THOMSEN fortsætter i sine Kroniker i »Politiken« om Efteraarsudstillingen sit Angreb paa Henningsens »Objektivisme«. Han skriver: »En Dug, der bredes over et Bord, et Tæppe, der hænger i Folder, et Flag, der flyver i Vinden — opfattes ikke Enkelthederne i alt dette forskelligt af hvert eneste Menneske? Prøv at lade ti Personer nøje iagttage samme lidt mere komplicerede Genstand og lad dem nedskrive deres Indtryk af Form, af Farve, af alt, hvad de sanser ved Tingene — og Beskrivelserne vil blive højst forskellige, hvis Personerne overhovedet har kunstnerisk Temperament«. Jeg tilføjer, at de ogsaa vil blive højst forskellige, selv om Personerne er fuldkommen blottede for kunstnerisk Temperament. Ogsaa Arnold Christensen fastholder i nærværende Nr. af Klingen »den kunstneriske Doms Subjektivitet«, der skal være bevist af Kant. Jeg kan imidlertid i Thomsens og Christensens Ytringer kun se et Tegn paa, at de ikke har forstaaet Sindrigheden i Kants Problemstilling.

Naar Christensen paaberaaber sig Lotze, overser han, at den æstetiske Doms Subjektivitet ikke udelukker dens aprioriske Almengyldighed. Æstetiken kan gerne tage et psykologisk-empirisk Udgangspunkt, men selv er den en *kritisk* Videnskab, der spørger efter *det aprioriske Princip for de æstetiske Domes Gyldighed*. I den æstetiske Doms-kraft ligger et apriorisk Princip — altsaa et Princip, der ikke er hentet fra Erfaringen, men har sin Oprindelse i Bevidsthedens funktionelle Form. Det er et Princip, som gaar paa den subjektive og formale Lovmæssighed og kræver *subjektiv Almengyldighed*. At den æstetiske Dom er subjektiv, vil sige, at den gaar paa den sjælelige Tilstand, hvori det æstetiske Objekt hensætter Individet og ikke interesserer sig for Objektet, uden for saa vidt det er egnet til at fremkalde den æstetiske Tilstand. Det skønne er ikke afhængigt af Subjektets individuelle Forkærlighed, men maa »indeholde en Grund til Behag for enhver« (om det faktisk vækker almindeligt Behag er ligegyldigt). Karakteristik for den æstetiske Tilstand er dens »Formaalmæssighed uden Formaal«, *∴* dens fuldkomne indre Sammenhæng. Hvad det kommer an paa er, at den æstetiske Genstand formaar at frembringe »*et ensartet Spil af Sindets Kræfter*«. »Schön ist was ohne Begriff als Gegenstand eines *notwendigen Wohlgefallens* erkannt ist«. (*Kritik der Urtheilskraft*.)

Vi er her saare langt fra Thomsens Betragtninger over den af psykologiske Forskelle betingede faktiske Forskellighed i den æstetiske Opfattelse, som ingen benægter, og saare langt fra Christensens Krav om en »Objektivitet« baseret paa Stemmeftal. *Almengyldigheden er efter Kant apriorisk, ∴ det Krav om Enhed i Mangfoldigheden, vi stiller til et Kunstværk, og som Kant betegner som Hovedkravet, har sin Grund i selve Bevidsthedens syntetiske Enhed*. Det er i dette aprioriske, eller som jeg har kaldt det, *formelle*

Princip, Kant ser Grundnormen for den æstetiske Dom.

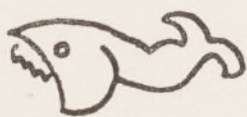
At basere Gyldigheden af en æstetisk eller enhver anden Dom paa gængse Associationer eller Stemmeftal anser jeg for aldeles desperat. Man kan ikke bevise en Mening ved at paaberaabe sig andres Vidnesbyrd, men kun ved at anføre Grunde for den, og kun hvis de andre sidder inde med særlig Sagkundskab, kan de paakaldes til Støtte. Til syvende og sidst maa baade de videnskabelige, etiske og æstetiske Domme begrundes i Bevidsthedens syntetiske Enhed.

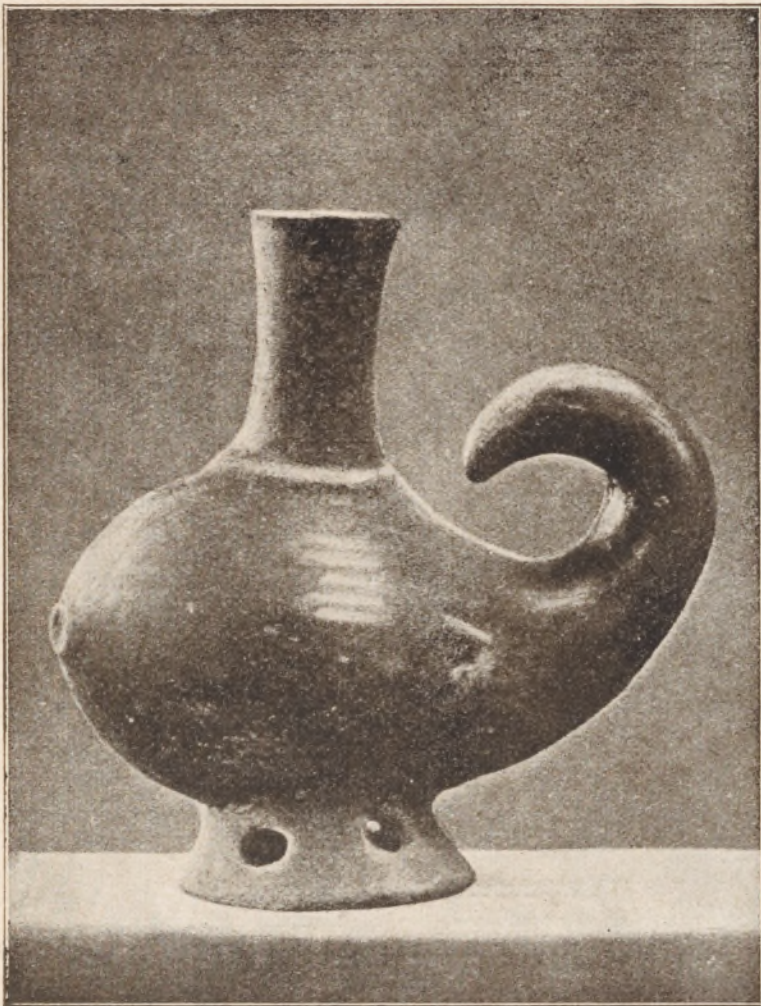
At fastholde Enheden i Mangfoldigheden, det identiske i det ikke-identiske, er Roden til al Erkendelse. Aarsags-sætningen er kun en Udformning af Identitetssætningen. Naar A imod Identitetssætningen pludselig viser sig at være B, maa vi — for at bevare Identiteten — regne B for A + C, hvor C er *Aarsagen* til at A forandres til B. Hvad der gør, at Aarsagssammenhæng tilfredsstiller vor Erkendelsestrang, er at vi ser Identiteten mellem Aarsag og Virkning. Vi føres her over til Loven om Energiens Konstans, der kræver samme Energisum bevaret gennem dens forskellige Forandringer. Ogsaa i Biologien træffer vi Enhedsprincippet, naar vi karakteriserer Udviklingen som førende paa én Gang mod større funktionel Mangfoldighed og større Enhed. Vi kan altsaa følge det Princip om Enhed i Mangfoldigheden, som vi lægger til Grund for vor Kunstopfattelse, tilbage fra Æstetiken gennem Biologi, Fysik og Logik til Bevidsthedens og Erkendelsens Grundfaktum.

Det fælles i Fænomenerne ligger ikke i deres konkrete, sanselige Egenskaber — derfor finder Dr. Thomsen med alle sine Borde, Tæpper og Flag, der flyver i Vinden, ikke ind til det almengyldige i Kunsten. Nej, det fælles ligger i de fundamentale Love, Fænomenerne følger. Det eneste Kriterium paa en Opfattelses Værdi er dens indre Sammenhæng. Derfor er det efter Individernes *Kvalitet*, ikke — som Christensen ønsker det — efter deres *Kvantitet*, at den Vægt, der tillægges deres Meninger bør afvejes.

Naar jeg har kaldt disse Bemærkninger for afsluttende, er det fordi jeg ikke tror, det er nogen Nytte til at fortsætte den rent erkendelsesteoretiske Diskussion. Hvad vi trænger til er en *Kunstteori*, der kan danne Grundlaget for den rationelle *Studieplan*, som Henningsen efterlyser. Henningsen tager særlig Sigte paa Arkitekturundervisningen, men Kravet gælder i lige Grad Maleriet. Jeg har andet Steds paapeget de tre Grundelementer i al Malerkunst: Naturindtrykket, Billedets Lovmæssighed, Malerens Personlighed. Vender vi os særlig til Billedets Lovmæssighed, der er afgørende for den rent kunstneriske Værdi, bliver Kravet et bevidst og alvorligt Arbejde med de formelle billedlige Værdier: Farve, Form og Komposition. Jeg kan i Mod-sætning til Arnold Christensen, ikke se noget sørgeligt i, om vi kunde gøre Livet lidt festligere, end det for Tiden arter sig, og til Gengæld kunde bekvemme os til at tage mere alvorligt paa Kunsten.

Otto Gelsted.

WANCHERS BOG OM RAFAEL

Vilhelm Wanscher: *Raffaello Santi da Urbino. Hans Liv og Værker.* (Aage Marcus.) —

Allerede i det Ydre fremtræder Wanschers med Spænding imødesete Rafaelbog paa en Maade, der er egnet til at antyde det usædvanlige. Det er den første Bog, der er kommet fra det nye Kunstforlag Aage Marcus, Formatet er stort Protokolfolio, hvad der i Forbindelse med det typografiske Udstyr, giver Bogen en pasticheagtig Karakter. Værket er rigt illustreret med Tegninger af Wanscher efter Malerier af Rafael og Gengivelser af rafaelske Haandtegninger og Stik af Marcanton (se Gengivelsen af Marcantons Stik af »Barnemordet« inde i Bladet).

Hovedindholdet i Wanschers Bog er et Forsøg paa stilkritisk at sondre mellem de ægte og uægte Bestanddele i det Værk, der er os overleveret under Rafaels Navn. En Del af de allermest kendte og yndede Billeder, som »Madonnas Trolovelse« og »Transfigurationen« er efter Wanschers Mening Elevarbejder, der kun delvis eller slet ikke tør tilskrives Rafael. Som Ophavsmand til de fleste af disse »uægte« Billeder udpeger Wanscher Værkføreren i Rafaels Atelier *Penni*, hvis Stil kan karakteriseres som en tør og udvendig Efterligning af Rafaels.

Tilbage som Rafaels autentiske Arbejde bliver ca. 40 Malerier og Tegninger samt fire Arkitekturarbejder (Plan og Model til Peterskirken, Leo X.s Loggier i Vatikanet, Villa Madama og Palazzo Pandolfini i Florens).

Et Begreb om den Voldsomhed, hvormed Docent Wanscher vender sig mod den ukritiske Sammenblanding af Rafaels og hans Elevs Arbejder, giver hans Kritik af den berømte Freske »Sibyllerne«, som Wanscher formoder skyldes et Samarbejde af Penni og Giulio Romano. »Ubegribeligt«, skriver han, »at man nogensinde med kritisk Bevidsthed har kunnet tilskrive Rafael denne Sammenknytning af uharmoniske Figurer, sete mod en ensartet mørk Baggrund, der dræber deres rumlige Form . . . Figurerne er i alle Henseender dilettantiske, og det er kun en Selvfølge, at de skæres vilkaarligt af Rundbuen, til hvilken fire af dem støtter sig, ligesom om de sad paa en Slibesten.«

Forvanskningen af Rafaels Kunstnerpersonlighed stammer fra hans egen Tid, idet en Række Skolearbejder allerede af Rafael selv er betegnende som ægte. Den stærkt udviklede Følelse for kunstnerisk Ejendomsret er et moderne Fænomen. Rafaels Samtid forstod ikke at gøre Forskel mellem de ægte og de elevagtige Billeder, og ogsaa *Vasari* delte den folkelige Forkærlighed for de Billeder, der i Virkeligheden skyldes Penni.

I kunsthistorisk Henseende begyndte Forvanskningen af Rafaels Person i Michelangelos Kres. Mens Rafael med Ridderlighed anerkendte, hvad han skyldte sine Lærere og Samtidige, fornægtede Michelangelo sine Lærere og forsøgte at nedsætte sine Konkurrenter. Derved blev Rafael i Historien til en Mand, hvis Væsen var Lærvillighed, medens Michelangelo gjorde sig selv til det oprindelige Geni.

Ogsaa den, der ikke føler sig kompetent til at sætte sig til Doms over de enkelte Afgørelser i Wanschers Rafaelbog, maa anerkende det lidenskabelige Temperament og den kritiske Skarpsindighed, der her har sat Frugt i et Hovedværk, som utvivlsomt vil skaffe Wanscher Navn mellem de førende europæiske Kunsthistorikere. G.

GABESTOKKEN

GULDMEDAILLEKONKURRENCEN. — Skønt det ved tidligere Lejligheder har vist sig frugtesløst at angribe Akademiets Guldmedailleuddelinger, der betegner en ubrudt Række af Misgreb, er der Grund til et Øjeblik at standse ved dette Aars Afgørelse. Naar man sammenligner Præmietagernes umodne Elevarbejder med *William Scharffs* overlegent dygtige og monumentale Billeder, er Uretfærdigheden saa iøjnefaldende, at vi betvivler, at nogen Kunstner med Respekt for sig selv og sit Arbejde mere vil deltage i en saadan Parodi.

KEJSERENS NYE KLÆDER. H. C. Andersen kunde sikkert have skrevet en Pendant om alle dem, som i deres uendelige Velklædthed raillerer over andres Nøgenhed, uden at opdage, at de selv har Skjorten ude af Bukserne.

Kejserens nye Klæder, det er ikke den nye Kunst, det er nemlig ikke Flertallet, men meget faa, der kan se, at den har noget paa sig, og endnu færre ved, at den moderne Kunst opstod, fordi Nød maa bringe nøgen Kone til at spinde. Tegner og Konsorter er jo i deres egne Øjne klædt som Kunstens Gentlemen komplet fra English House og har kun Foragt til den Ungdom, der leder efter et Klædebon til Kunsten.

Nej, det aktuelle i Kejserens nye Klæder er Professorernes Indtog paa Akademiet i bar Skjorte. De ved det ikke selv — er bare lidt usikre i Ryggen — og der er næsten ingen der ved det.

Professor Mathiesen har opdaget det i Kraft af sin egen storartede, kunstneriske Fundering, og derfor kan der være Anledning til at mindes, at Viden først begynder der, hvor man erkender sin Uvidenhed.

Altsaa Hr. Professor Mathiesen — læg den kloge og belærende Maske. Eller gaa hjem og hent lidt at tage paa — bare til foran. Vil De slutte Dem til de unge og selv lære noget af alt det, De mangler, saa er De Ungdommens Mand. Ellers kan vi ikke bruge Dem.

Blandt Ansøgerne til Professorembedet i Arkitektur, er Arkitekt Jesper Tvede blevet den foretrukne. Efter Forlydende skal Docent Wanscher ved et Foredrag paa Akademiet have taget skarpt Afstand fra det Valg. Vil Docenten gøre Rede for, hvilke Fortrin Arkitekterne Strøm-Tejsen, Thomsen og P. V. J. Klint skulde have fremfor den valgte? Det væsentlige og fældende for dem alle er deres Ansøgning til en Professorplads.

Abonnenter, der ønsker 2. Aargang af Bladet indbundet, vil ved Henvendelse til Petersen & Petersen, Holbergsgade 15, kunne faa det komponerede Bind.

Paa Ekspeditionen, Udbygade 1, Kbh. N., Telf. Nora 3232, kan Abonnenterne faa ombyttet makulerede Hefter af 1. og 2. Aarg. for en Pris af 1 Kr. Stykket, undtagen Hefterne 2 og 3 af begge Aargange, der er udsolgt fra Ekspeditionen.

Næste Nummer af *Klingen* bliver et Dobbeltheft, der vil udkomme inden Jul.

Som *Klingens Kunstnermappe Nr. 2* vil ligeledes inden Jul udkomme en *Mappe med otte Originallitografier af Vilhelm Lundstrøm. Pris 100 Kr. Mappen faas ved Henvendelse til Klingens Ekspedition.*

